

АДЫГЭ

1923-рэ илъэсым
гъэтхалэм
кышцэгъагъэу
кыдэклы

№ 16 (22945)

2024-рэ илъэс

БЭРЭСКЭЖЬЫЙ

ЩЫЛЭ МАЗЭМ и 31-рэ

ОСЭ ГЪЭНЭФАГЪЭ ИЭП

6 +

тисайт

WWW.ADYGVOICE.RU

тихытыу нэклубгъохэр

МАКЪ

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъэзет

Унагъом и Илъэс
Адыгеим кышцызэлуахыгъ

А. Гусев

Унагъом и Илъэсэу УФ-м и Президентэу Владимир Путиныр
клэщакло зыфэхуэгъэм кыдыхэлъытэгъэ лофтхьабзэхэр Адыгеим
щаублагъэх.

Унагъом и Илъэс икызылу-
хынэу республикэ филармони-
ем щылуагъэм сабыибэ зэрыс
унагъохэм ыкли клэлэцыхуэхэр
зыплунэу зыштэгъэ, хэушхьа-
фыкыгъэ дзэ операцием хэ-
лажэхэрэм яунагъохэм, джащ
фэдэу унэгъо ныбжьыкълэхэм,
зэшхьэгъусэхэу илъэс 25-рэм
еху хуэгъу зэготхэгъэхэу зэ-
дэпсэхэрэм ыкли обществэм
чыплэ гъэнэфагъэ шызыубыты-
гъэ клэлэцыхуэхэр зыплугъэхэм
ащыхэр ащ рагъэблэгъагъэх.

Зэхахьэм къэкълотлагъэхэм
шуфэс къарихынэу АР-м и
Лышхьэу Къумпыл Мурат
къэкълотлагъ. АР-м и Къэралыгъо

Совет — Хасэм и Тхьаматэу
Владимир Нарожнэр, федераль-
нэ инспектор шхьалэу Сергей
Дрокинэр, парламентым идепу-
татхэр, АР-м иминистрэхэм я
Кабинет хэтхэр, общественнэ
организациехэм ялыклогхэр ащ
хэлэжъагъэх.

Зэшхьэгъуси 9-мэ язэгот-
хэнклэ лофтхьабзэр ублагъэ
хуэгъэ. Республикэм имуници-
палитет зэфэхьафхэм ахэр
къарыклхи Мыекьуалэ къэкълуа-
гъэх. АР-м и Лышхьэ ахэм
афэгушлуагъ, насыпышлогхэу
ильэсыбэ къагъэшлэнэу афэ-
лэлуагъ.

Адыгеим и Лышхьэ лофтхьа-

бзэр кызылуахыгъэ кызырэх-
гъэщыгъэмклэ, УФ-м и Пре-
зидент 2024-р унагъом и Илъэ-
сэу гъэнэфэгъэнымклэ унашъоу
ышыгъэр зыфегъэгъэсхьагъэр
унагъохэр кызухьумэгъэхэмклэ,
демографием илофыгъо зэшлогы-
гъэнымклэ къэралыгъом зери-
хьэрэ лофтхьабзэхэр пхыры-
щыгъэнхэр, хабзэ зэрэхуэгъу,
унэгъо шэн-хэбзэ дахэхэр гъэ-
пытэгъэнхэр ары. Владимир
Путиным кызырэхигъэщыгъэм-
клэ, «ахэр зэклэ хэгъэгум ихэ-
хьоныгъэ, хабзэм илъэныкыо
пстэухэмкли лофэу зэшлогыгъэн
фаехэм япхыгъэ кыдэуеу щыт-
хэп. Урысые къэралыгъом ду-

нэе еплъыкълэу щыуцугъэм ахэр
изы лахышхох, цыф лъэккы-
бэ зыщыпсэурэ тыхэгъэу исхэм
янеушырэ мафэ зыфэдэщтри
кыдалытэ».

Адыгеим мы лъэхъаным клэ-
лэцыхуэхэр зэрыс унэгъо мин
53-м еху щэпсэу. Илъэс къэс
сабыибэ зэрыс унагъохэм
япчъагъэ хэхьо — непэклэ ащ
фэдэ унагъохэр мини 8,6-м
ехуэх. А пчъагъэр нахьыбэ зэ-
рэхуштым республикэм аналэ
щытырагъэты. Хэгъэгум ипашэ-
хэм ялэпылэгъу хэлъэу, къэра-
лыгъо программэхэмрэ лъэккы
проектэу «Демографиемрэ»
яшлуагъэ къаглозэ Адыгеим ащ
пае амал зэфэхьафхэр ща-
гъэфедэх, унагъохэм щылаклэу
арылым нахь зыкылытэным
тегъэпсыхьэгъэ лофтхьабзаклэхэр
зэшлуахых. Ахэм зыклэ ащыц
ны мылкур ятыгъэныр, мазэ
къэс клэлэцыхуэхэм апае ахь-
щэ алэклэгъэхьэгъэныр, фэгъэ-
клотэныгъэ зыхэлъ чыфэхэр

ятыгъэнхэр. Социальнэ зэзэгы-
ныгъэм иамалхэри республи-
кэм игъэклотыгъэу щагъэфедэх.
Анахьэу аналэ зытырагъэтхэрэм
ащыц клэлэцыхуэхэм языгъэ-
псэфынэрэ япсауныгъэ игъэпы-
тэнэрэ япхыгъэ лофтхьабзэхэр
зэшлогыгъэнхэр.

Адыгеим и Лышхьэ кызыр-
эхигъэщыгъэмклэ, Урысыем и
Президент бэмышлэу зыклэтхэ-
гъэ унашъом мэхъанэшхо илэу
щыт, сыда плэмэ сабыибэ зэ-
рыс унагъохэм ястатус ащ нахь
къелэты ыкли зэрэхэгъэгоу ахэм
апае гарантэе шхьалэхэр щэ-
гъэнафэх. Унашъом игъоу кы-
дилытэрэ лофтхьабзэхэм ана-
хьыбэр Адыгеим чанэу щызэ-
шлуахы. Сабыибэ зэрыс унагъо-
хэм коммунальнэ фэлэ-фашлэ-
хэм ятынклэ фэгъэклотэныгъэхэр
ялэх, клэлэцыхуэхэм апае ыпклэ
хэмылэу лэзэгъу уцхэр алэкла-
гъахьэх, еджаплэхэм ачлэхэмрэ

(Икълэх я 3-рэ нэклуб. ит).

Гьогу Іахь 20 мыгъэ Адыгеим шагъэцэкІэжьищт

Лъэпкъ проектэу «Шынэгъончъэ ыкІи шэпхъэшлэхэм адиштэрэ автомобиль гьогухэр» зыфилорэм кыдыхэ-лытагъэу Адыгэ Республикэм шьолыыр гьогу километрэ 43-рэ мыгъэ шагъэцэкІэжьищт.

А. Гусев

Гьогоу мы илэсым агъэцэкІэжьищтхэр зэкІэ 2025-рэ илэсымкІэ агъэнэфэгъагъэхэм ащыщх. Ыпэ ишъыхэзэ Іофшлэнхэр зэралэхэрэм ишлуагъэкІэ шьолыыр автомобиль гьогухэм языхт анахь шэпхъэшлэхэм адиштэхэ хъугъэ, гьогушлэхэм ар щытхъукІэ афэплъэгъун плъэкІыщт.

Адыгеяавтодорым илофшлэхэм кызырэхэгъэщыркІэ,

агъэцэкІэжьищт гьогу Іахьхэр агъэнэфэгъахэх. Анахъэу фыкьогъэ чыплэхэр ары кыхахыгъэхэр. Джащ фэдэу цыфхэм ялэхухэри, уплъэкІокІо кьулыкьухэм кьафэгъэхыгъэхэри, гъэцэкІэжьищт плъэху кьэсыгъэхэри кыдалытагъэх.

Псэолъэ 20-у мы илэсым агъэцэкІэжьищтхэр агъэнэфэгъэхэм кьахеубытэх Джэджэ районым игьунапкъэкІэ дзыгъэ гьогу Іахьипл, Шэуджэн ыкІи Кошхъэблэ районхэм ягьунапкъэкІэ щылэ гьогу Іахьыщт, Теуцожь, Тэхутэмыкьое ыкІи Красногвардейскэ районхэм Іахь тІурытІу ашагъэцэкІэжьищтх, Мыекьопэ районым шапхъэм диштэу гьогу чыпліплі ашашыжьищт.

Мыекьопэ районым ит поселкэу Тульскэм еклілэрэ шьолыыр гьогоу километри 7,2-рэ хьурэр ары анахь кІыхъэу гъэцэкІэжьищт Іофшлэнхэр зыщызэхашъщтхэр. Я 2-рэ километрэм кыщегъэжъагъэу я 10-м нэсырэ гьогур ары а Іофшлэнхэр зыщыкІошъщтхэр.

Кьыхэгъэщыгъэн фэе мы

гьогум мэхъанэу илэр — район гупчэм ар зэрэклалэрэм, поселкэу Тульскэм иурамэу Лениным ыцІэ зыхьырым щыщ Іахьыр кызырэдубытырэм ямызакьоу, а гьогум кьекІолэжьи поселкэхэу Удобнэмрэ Совхознэмрэ кьадэклірэ гьогухэр.

«Кьоджэ псэуплэхэм хэхъоныгъэ ягъэшлэгъэныр» зыфилорэ федеральнэ программэкІэ район симэджыщым еклілэрэ гьогур гъэрэклі зэрагъэцэкІэжьищтхэр кыдэплъытэмэ, гьогушлэ ягъэхэл кыбгъурэло — шэпхъэшлэ адиштэрэ гьогухэмкІэ район гупчэм исоциальнэ псэуалэхэр зэралхы.

А чыплэр гъэцэкІэжьищтхэр сомэ миллиони 170-рэ пэлуагъэхъащт, зэкІэмкІи республикэм ишъолыыр гьогухэм апае федеральнэ гупчэм сомэ миллион 996-рэ кьетІупщы.

Мы гьогухэм ягъэцэкІэжьищтхэр зэнэкьокьу Іофгыохэр джырэ уахътэм рагъэкІокІых, ахэр зэраухыгъэм лъыпытэу подряднэ организациехэм Іофшлэнхэр рагъэжъыщтх.

Проект гъэшІэгъонхэм ягъэпсын зыфагъасэ

Мыекьопэ кьэралыгъо технологическэ университетым щызэхашъгъэ Іофтхъабзэу «Точка кипения» зыфилорэм Урысыем ишъолыри 5-мэ яныбжыкІэхэр хэлэжъагъэх. Ахэр Адыгеим, Пермскэ краим, Москва, Ростов ыкІи Иркутскэ хэкухэм кьарыкІыгъэх.

НыбжыкІэ проектхэмкІэ Урысые зэнэкьокьоу «Воплоти свою мечту» зыфилорэм изэхэцэкІо комитет хэтхэм «Медиа-мастерская. Создаем яркий проект» зыфилорэ мастер-классыр зэхашагъ. Ащ хэлэжъагъэх ныбжыкІэ купхэр. КІэлэеджакІохэм, студентхэм ыкІи кІэлэгъэджэ-гъэсакІохэм яшлэныгъэхэм ахагъэхъагъ.

Іофтхъабзэр зэришагъ «На-

циональная технологическая инициатива» зыфилорэ гупчэм изэкспертэу, социальнэ ыкІи медиапроектхэм яавторэу, Краснодар краимкІэ стратегическэ инициативэхэмкІэ Агентствэм иобщественнэ пащэу Антон Артамкиным. Анахъэу уналэ зытетын фэехэр кІэлэеджакІохэм ыкІи студентхэм кьафалотагъэх, проект гъэшІэгъонхэр кызыдырахыщтхэр,

хэуконыгъэхэр зэрэхамышыхъащтхэр, ащкІэ бгъэфедэн плъэкІыщтхэр кьафалотагъэх. Джащ фэдэу опыт зилэ командэхэр щысэ кьафахыгъэх.

Антон Артамкиным мы зэнэкьокьум ыуж ныбжыкІэхэр зыхэлэжъэхнэ алъэкІыщтхэр кьафалотагъэх. Ахэм ащыщ форумэу «Сильные идеи для нового времени» зыфилорэр. МаркетингымкІэ, сервисымкІэ,

М. Куту

зекІонымкІэ доцентэу, «Точка кипения» зыфилорэм ипрограммнэ пащэу Светлана Новиковар ныбжыкІэхэм гуцыІэгъу афэхъугъ.

Шьугу кьэдгъэкІыжьищт, «Воплоти свою мечту» зыфилорэ зэнэкьокьум хэлэжъэ зышлэогъохэм щылэ мазэм и 31-м нэс ялэху тхылхэр зэхэцэкІо комитетым Іэклагъэхъан фэе. Зэнэкьокьум хэлэжъэхэрэм зэкІэми сертификатхэр аратыщтых. ТекІоныгъэ ыкІи хагъэу-

нэфыкІырэ чыплэ кыдэзыыхэрэм дипломхэр афагъэшъошъщтых ыкІи Мыекьопэ кьэралыгъо технологическэ университетым учІэхъанымкІэ балл тедзи 10 афыхагъэхъошът, нэмыкІ апшъэрэ еджаплэхэм ежъ шапхъэу ялэм еллытыгъэу балл тедзэ ялэщт.

Мыекьопэ кьэралыгъо технологическэ университетым ипресс-кьулыкьу.

Адыгэ Республикэм иагропромышленнэ комплекс илэс-сыбэрэ щылэжъагъэу, ащ ихэхъоныгъэ зІахышхо хэзышы-хъагъэу, республикэ Адыгэ Хасэм инахыжъхэм я Совет илэс пчъагъэрэ итхъамэтагъэу Хъунэго Чатибэ Ибрахимэ ыкьом идунай зэрихъожьыгъэр АР-м лъэпкъ ІофхэмкІэ, Іэклыб кьэралхэм ащыпсэурэ тильэпкъэгъухэм адырІэ зэпхыныгъэхэмкІэ ыкІи кьэбар жьугъэм иамалхэмкІэ и Комитетрэ республикэ Адыгэ Хасэмрэ гуэхъышхо ащыхъугъ, щымылэжъым иунагъорэ илахылхэмрэ афэтхъаусыхэх.

Унагъом и Илътэс Адыгеим кышчызэлуахыгъ

(Икълух).

гурыт сэнэхъат учреждениехэм ачлэс студентхэмрэ ыплэ хэмылзу общественнэ транспортымклэ зеклонхэ амал щылэ хуыгъ. Республикэ бюджетым кышагэкылзэ ящэнэрэ ыкли ащ кыкылэпкыкларэ клэлэцкыкхэм апае сомэ мин 50 зэтыгъоу алэклагъахэ. Чыгу лахы кьаратыным иамал щылэ хуыгъ. Илътэсу икылгъэм сабийхэр зэрыс унагъохэм лэпылэгъу ятыгъэным пае сомэ миллиарди 5,5-рэ фэдиз кышагэкылыгъагъ. Мы илътэсым сомэ миллиард фэдизклэ ар нахыбэ ашынэу рахуыгъагъ.

«Президентым игъо ыльэгъу-гъэ фэгъэкълэтыгъэ тедзэхэр пхырыщыгъэнхэмклэ лфхъабзэу зетхъэхэрэм зядгъэушъомб-гъушт, тэ амалэу тилэхэри ашклэ дгъэфедэштхы. Хэушъафкылыгъэ дзэ операцием хэлажъэхэрэм яунагъохэм лэпылэгъу ятыгъэным пае республикэм щы-зэшлуахырэ лфшлэнышхоми ар фэгъэхыгъэу щыт», — **кыы-луагъ Къумпыл Мурат.**

Хэушъафкылыгъэ дзэ операцием хэлажъэхэрэм яклэлэ-цыкыкхэм апае Адыгеим лфхъабзэу гъэнэфагъэхэр щызэшлуахы: пстэуми апэу ахэр зыгъэпсэфыплэ-лэзаплэхэм, гъэмэфэ лагерхэм агъаклох, еджаплэхэм ыплэ хэмылзу гъогъуитло ашагъашхэ ыкли сэнэхъат гъэсэныгъэм епхыгъэ учреждениехэм ыплэ хэмылзу ээ ашагъашхэ, ыплэ хэмылзу клэлэцкыкы лыгыплэхэм агъаклох, кружок ыкли секции зэфэ-шъафхэм ялофшлэн хэлажъэх. Хэушъафкылыгъэ дзэ операцием хэлажъэхэрэм изы сабий лэпчэ зэтыгъоу сомэ мин 20 фатлупщызэ ашынэу республикэм шагъэнэфагъ. Фондэу «Хэгъэгум иухъумаглохэр» зыфилорэм ыльэныкыоклэ кыкылырэ лэпылэгъури а унагъохэм альагъэлэсы.

Адыгеим и Лышъхъэ республикэм ис унэгъо пстэуми афэлъэлуагъ щылэклэшлу ялэнэу. Анахъэу ащ фэдэ шлуфэс гушылэ фабэхэр зыфэгъэхыгъагъэхэр Зыхъэхэм яунагъу. Урысыем

унагъом и Илътэсу шагъэнэфагъэм кыдылпытэрэ апэрэ лфхъабзэу зэхашагъэм Адыгеир дахэу, зэрифэшлуашэм тетэу а унагъом кышчыгъэлэгъуагъ. Зыхъэ зэшъэгъусэхэр Урысые унэгъо форумэу «Родные — Любимые» зыфилорэм ипро-

граммэу «Династии России» зыфилорэм ифинал зэрэхъагъэхэм имызакъоу лъэныкыуитумклэ теклоныгъэр кыдахыгъ: «Знатоки Родины» ыкли «На все руки мастер» зыфилорэмклэ. Къумпыл Мурат ежыцлэкли, республикэм щыпсэу-

хэрэм ацлэкли теклоныгъэу кыдахыгъэм пае Зыхъэхэм афэгъушлуагъ, АР-м и Лышъхъэ и Рэзэныгъэ тхылэрэ ахъщэ сертификатымрэ аритыжыгъэх.

Адыгеим и Лышъхъэ джащ фэдэу кыхыгъэщыгъ Шишкинхэм яунагъоу сабийбэ зэрысыр.

Илътэсу икылгъэм Владимир Путиным унагъор лфклэгъагъ хэгъэгум иунэгъо анахъ дэгъоу альытагъэхэм адырилэгъэ зэлуклэгъум илътэхъан. УФ-м и Президент и Указклэ орденэу «Родительская слава» зыфилорэр ахэм афагъэшшошагъ унагъом игъэпытэнэрэ клэлэцкыкхэм яплунэрэ япхыгъэ пшъэрылэу ялэр дэгъоу зэрагъэцаклэрэм фэшл.

Къумпыл Мурат кызырлыуагъэмклэ, шэн-хабзэу щылэхэр дэгъоу кызылухъумэхэрэ, къа-клэхуыгъэхэрэм ахэр альыгъэлэсыжырэ, зэгурылоныгъэ зэрылэ унэгъо пытэхэр тиреспубликэ бэу исых. Мы лфхъабзэм ащ фэдэ унагъохэм ялыкылохэм шафэгъушлуагъэх: Деркачев клэлэгъэджэ унагъом, Болэкъо врач унагъом, джащ фэдэу социальнэ лъэныкыомклэ Бэгъырэкъохэм яунагъо, спортым ыльэныкыоклэ Алифиренкэхэм ыкли Беданэкъохэм яунагъо.

«Урысыем щыпсэурэ цыф лъэпкы зэфэшъафхэр зэзыпхыхэр лъытэныгъэ зэфырылэ-ным, зэфэшъыпкыэнхэм, на-хыжъхэм шхъэклафэ афэшлыгъэным, лфшлэныр шлу алъэгъуным ыкли яльэныкыо гупсэ фэшъыпкыэнхэм япхыгъэ хэбзэ шлагъохэр кызыраухъумэхэрэр ары. Ащ фэдэ зэпхыныгъэм амал кьеты Урысыем щыпсэурэ лъэпкы зэфэшъафхэр зэзы-зыхъонэу фежъэхэрэм апэу-цужыгъэнымклэ, тиобществэ гушъхэлэжэ баиныгъэу илэхэм зэрар языхынэу фежъэхэрэм апэшлуеклонхэмклэ. Зэгурыло-ныгъэ зэрылэу зы унэгъошхоу тышчтмэ, тикультури, тишэн-ха-бзэхэри кьэтыухъумэнхэ тлъэ-кышчт, тыхэгъэгъушхо ыкылачли нахъ хэдгъэхъон тлъэкышчт. Сицыхъэ тель ренэу арэушчтэу зэрэщытышчтмэ», — **кыхыгъэ-щыгъ АР-м и Лышъхъэ.**

Къеклоплагъэхэм джащ фэдэу шлуфэс кьарихыгъ АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхьаматэ. Мэфэклэ концертклэ лфхъабзэр аухыгъ.

**АР-м и Лышъхъэ
ипресс-кыулыкыу
Сурэтхэр: А. Гусев.**

АПЭ МЫХЪОУ

— **Сергей, сыпфэгүшлэ уимэ-фэклэу хэбгэунэфыкыгэмкля. 65-рэ пчъагээр сыдзуштэу зэ-ханшлэра?**

— Опсэу, Светлана. 56-р нахь дэгъоу кьэлэу, шыпкьэу кьэлэштмэ. Ау гьашлэр макло, сыд фэдэрэ ныбжыи уфэхъазырын фэе. Гур зэрныбжыкля, арышъ, зэкля дэгъу.

— **Мы зэдэгүшлэгъум зыфэгъэхъазыры зэхъум, уищылэныгъэ гъогу нахь цыгъуазэ сы-хъугъ. Тиреспубликэ укыищы-мышъугъэми силэгъэп.**

— Армением ит кьалэу Кировокан сыкыищыхъугъ. Ошлэба дзэм епхыгъэ сэнэхъатхэр зыфэдэхэр, сятэ кьулыкьу-шлагъ, кьеклокыштыгъ, тэри ащ тыригъу-сагъ. Ау сэ Кавказым сыриклялэу сэлъытэ. Илэс 28-рэ Армением, илэ-сибгъо Грузием сачыпсэгъ, 1995-рэ илэсым щегъэжъагъэу Адыгээр сыхэкъу. Сятэжъ-сянэжъхэм альпэсэ мы чыгум епхыгъ. Мыщ шыпсэгүштыгъэх, мыщ дунаим щехыжыгъэх. Арышъ, сыпэ-чыжъагъэп сэ Мыекьуапэ, сигъогу мыщ кьызэригъэзагъэри бгъэшлэгъонэу щытэп.

— **Адэ сыдзуштэу уигъогу тыхэкукля зыкыгъэзагъ?**

— Кьэралыгъошхор зызэхэкля, тыдэ укложышт? Плъапсэ зэпхыгъэм зыбгъэ-зэжышт. Советхэм язэман зеухым, лэкыб сыхъугъ, Урысыем кьэзгъэзэныр нахь кыыхэхыгъ.

— **Сыдзуштэу щэрыоним уныхъагъа?**

— Клялэцлыкля пстэуми зэряхэбзэу, сэри сызлыхъужыгъ. Спорт секция пчъагъэ зэблэхъугъ — самбэр, боксыр, есыныр... сыздэмыклягъэ шылэп. Етланэ кьыздэдэжъштыгъэ горэм сыригъэблэгъагъ щэрыонимкля ухъазырыплэм, ежыри ащ клоштыгъ. Владимир Алавердов ыцлагъ сызлэклэфэгъэ тренерим, Тхъэм игонахъ фегъэгъу, дунаим ехыжыгъ. Ащ кыис-хильэгъукыгъагъ зы лэзэныгъэ горэ, члэсымдзэу зызгъасэмэ, гъэхъагъэхэр шлынуэ ылытэгъагъ.

— **Спорт лъэоим узэрэдэкло-ягъэр гъэшлэгъоны. Илэс 11-м зыбгъэсэнэу уфегъагъ, 28-м зэ-ныбгъэу, 35-м иклярыкляу спортым уныхъажыгъ, 41-м Олимпийскэ чемпион ухъугъ. Урысыер ништэмэ, анахъыжъэу теклоныгъэ Олимпиадэм кыи-щыдзыхыгъэу уалгытэ.**

— Советскэ Союзым илгыгъэ шап-хъэхэмкля, спортсменхэр ныбжыкля фэгъагъ. Илэс 28-рэ уныбжъ зыхыкля ветеранэу уалгытэштыгъ. Хэгъэгум зэ-хышэрэ зэнэкьокьухэм илэсныкыо кьэс уахэлажъэзэ, теклоныгъэ е хагъэунэфы-кырэ чыплэ кьащыдэлхымэ, джашыгъум а ныбжыым уехъугъэми спортым укыи-хагъанэштыгъ. Ар гъэцэклэгъуае, ащ елгытыгъэу згъэтлыгъыгъ спортыр, ау щэрыоним тренерэу сыкыихэнагъ. Ащ пае Бытырбыф физкультурэмкля иинсти-тут идзэ-спорт кьутамэ сыщеджагъ. Ар кызысэхум, Тбилиси сагъэкуагъ, дзэ-спорт клубэу «я 10-рэ армиер» зыцлагъэм щэрыонимкля итренер шхъа-лэу сыщылажъэу сыублагъ. Шьолырищмэ — Армением, Грузием, Азербайджан сыналэ атетыгъ. Купэу згъасэштыгъэр зысэштэм, ежъ фэдэ клубэу зыхэтыгъэ-хэмкля ясатыр я 14-рэ чыплэ шиубы-тыштыгъ. Илэсныкыо тешлагъэу зэнэкь-окьухэм тахэлэжъагъ ыкля яценэрэ чыплэр кьыдэтыгъ.

Зелашлэрэ спортсменэу, щэрыонимкля Олимпийскэ чемпионэу Сергей Алифиренкэм ыныбжъ илэс 65-рэ хъугъ. Гъэхъагъэхэр зычишыгъэ спортым зэрэхъагъэр, щэрыон гъэсаплэу зыфэгүлэштыгъэр зегъотым зэхышлагъэр, Сидней теклоныгъэ кьызэрэщыдихыгъэ клэрахъом кырыкляуагъэр, иклялэрэ ежыррэ зы зэнэкьокьухэм зэращызэпеохэрэр, непэ ыгъэсэрэ ныбжыкляхэм ахильэгъорэ лэпэлэсэныгъэр — мыхэр ыкля нэмыкля упчлэ гъэшлэгъонхэр зимэфэкл хэбгэунэфыкыгъэм фиэгъэзагъэх Плэшу Светланэ.

«Зы олимпийскэ дышгъэ медаль, дунаим ичемпионат иеу зы, Европэм ичемпи-
онат идышгъэ медаль 12, дунаим ирекорд згъэуцугъэу дышгъэ медалитлу.»

— **Щэрыоним пэчыжъэ ухъу-гъэп, ар кыызгурэу, ау спортыр зисэнэхъатэу, дунэе чемпио-натхэм ахэлажъэхэрэм зызэрагъэхъазыррэм фэдэу зыб-гъэхъазырыштыгъэп. Уицы-хъагъэ сыдзуштэу зтебгъэу-цожъыгъ спорт иным узыхъ-хъажыгъм?**

— Грузием щэрыокло купыр щызгъасэ зэхъум, кыыхэкляштыгъ зэнэкьокьухэми сахэлажъэу. Цыф пчъагъэр имыкьу зыхъукля, щыкляэрэм ичылплэ сиуцожтыгъ. Арышъ, ухъазырынхэр лэкыбы шлыгъа-пэхэп. А зэманым дзэ училищым кля-лэгъаджэу лэф шысшлэнэуи кыисэджэ-гъагъэх, ау сыкляуагъэп спортым тэрзэу сыпымылгышъуштэу слуй. 1990-рэ илэс-хэм, СССР-р зыщызэхэзырэ уахътэм, Темыр-Кавказ шьолырым идзэ кьулыкьу сырагъэблэгъагъ щэрыуаклохэр ащ шыз-гъэсэнхэу. Ау сэ Мыекьуапэ зыкьэзгъэ-зэнэу сыфэгъагъ. Георгий Гуляиченкэм зэнэкьокьухэм сащылукляу хъуштыгъ, ар зэклями ашлэ, Олимпиадэм сызхэлажъэм тренерэу силэгъэр ары. Ащ кыисилогъагъ Адыгеим зыкьэзгъазэу, спортым сыхъу-цожъэу, республикэр кьэзгъэлагъозэ зэнэкьокьухэм сахэлажъэмэ унэ кыи-сатыштэу. Клялэцлыкля силэгъ, уни сы-фэгъагъ, спортыми сыхэхажынуэ сигухэ-лыгъ. Джауштэу ныбжыр 35-рэ хъу-

гъэу щэрыокло спортсмен гъогум джыри сытеуцожыгъ.

— **Ащыгъум Олимпиадэм узэрэклугъэ гъогур Адыгеим иклягъ.**

— Ары. 1994-рэ илэсым Улэшыгъэ Кляуахэм я Урысые чемпионат сызыхэ-лажъэм, едзыгъуищэу зыкыизыгъэ-лэгъуагъэм апэрэ чыплыщыр кьа-щысхыгъ. Ащ ыуж Урысыем ихэшыпы-кыгъэ куп сыхатхагъ. Ау гражданствэ зэрэсимилам кыыхэкляу а гъэм дунэе чемпионатым сыклон слэкыгъэп.

— **Ащ пае 1996-рэ илэсым Америкэм икьалэу Атлантэ щыклогъэ Олимпиадэм ухэ-лэжъэшъугъэп, ара?**

— Ащи изакъоп. Икьун гъэхъагъэ шлынуэ игъо сифагъ, 1995-рэ илэсым Европэм ичемпионат теклоныгъэ кыи-щыдэхыгъ. Ар икьуштыгъ Олимпиадэм сыхэлэжъэнэу тхыль кыисатынымкля. Ау купым итренер шхъалэ башэ сыныбжъэу ылытагъ (илэс 37-рэ). Сыхыгъэхъагъэп олимпийскэ купым. Зэкля члэсыдзынэу джаш дэжыым сыфэгъагъ. Ау спорткоми-тетым тетыгъэ Джарымэкьо Юсыф кыисфидэгъагъэп. Джыри олимпиадэхэр шылэштых, илэсипплэ зызгъэхъазырмэ, сиамал згъэфедэшъунэу сытригъэнэ-цыхъагъ. Джа илэсипплым сыздэклогъэ Урысые, Европэ, дунэе зэнэкьокьухэм

сахэлэжъэнымкля атеклодэгъэ ахъшэр сфэзытыгъэр Адыгэ Республикэр ары. Ащкля егъашлэми сырырээшт. Гу кыиз-лэпысшыхъажы, зэуж итэу Европэм, дунаим ячемпионатхэм зэклям теклоны-гъэ кьащысхыгъ, джа сызымыштагъэхэм язгъэлэгъунэу сыфэгъагъ зэрэхэукуагъэ-хэр. Ары зэрэхъугъэри. 2000-рэ илэсым Австралием щыклогъэ Олимпиадэм щэрыокло купым зы дышгъэ медалэу кыыхыгъэр сэ кьыдэхыгъэр ары.

— **Сыдзуштэу угу кьэкляжы-ра Сидней Олимпиадэр?**

— Бэшлагъэ ар зыхъугъэр, илэс 24-рэ тешлагъ. Зэнэкьокьухэр дэгъоу, шьуашэу, спортсменхэмкля лэрыфэгъухэу зэхашэгъагъ. Щэрыонлэ дэгъухэр ялагъэх, джар сыгу кьэкляжы. Хэгъэгум ис цыфхэр шлыкля сыгу кынагъэх. Кло джы ахэм аклыбхэр кытфагъэзагъэшъ, са-кьытегушылэнэуи сыфаеп.

— **Адыгэ диаспорэ Австралием ис. Джамырзэ лэктор щэпсэу, зи кыпкляуупчлагъэба?**

— Теклоныгъэр кьыдэхыгъэу, Адыгэ Республикэм сызэрэщыщыр бэмэ кыи-зашлэм, кьауагъ а кьэбарыр. Сыкыиз-дыкыгъэми мэкъэгъэлу фэхъугъагъ, ау зымы сылуклягъэп, зи кылухъагъэп садэжъ, кло теклоныгъэм ыуж бэ те-мышлэу сыкыдэкляжыгъагъ сэ.

рэзагъэп

— *Непэрэ хытыу зыхыныгъэу дунаим илэр ащыгъум ыцIа-гъэмэ, уикъэбар нахь ыцызэгырыкIыцтыгъ ыкIи псынклэу укъагъотыцтыгъ тилъэпкъэгъухэм. Ауцтэу кыысилошIы. Узгъэхъазырыцтыгъэ Гуляй-ченкэр ащыгъум къэкIошгъугъагъэп Австралием, ау писъмэ кыуитыгъагъ узыоцт мафэм кыызэтенхынэу. Сыда ащ итхэгъагъэр?*

— «Оц фэдэ щэрыуакIо купым хэтэп, зэрэдунаеу ягъэлъэгъу уэрэбэлажьыр, укъэмытхытхь, плалэ дэгъоу гъао». Сигопагъ сызеджэм. Тlуми тызэлэгъу хъазыр, илэскIэ Георгий сэц нахьыкI, кIэлэегъэджэ-кIэлэеджакIоу тызэфыщытыгъэп. Ныбджэгъу-лофшIэгъу зэфыщытыкIэ егъашIэм тазыфагу илгъыгъ.

— *Анахъэу узнеонэу узфэгъэ нэмыц спортсменэу Ральф Шуман зэнэкъокъум ифинал ихъагъэхэм ахъагъэп. Ау ащ исурэт щэрыуапIэм пылгъэгъагъ, улгъыплгъыцтыгъа зэрэоцтыгъэ ишIыкIэм? Зегъапищыцтыгъа?*

— Ральф щэрыуакIо пхъаш. ЗигъэсэнмыкIэ ащ амалэу илагъэмрэ сэ слэклэ-лгъыгъэмрэ зэгъапшэщытыгъ. Сэ сызчIэ-тыгъэ щэрыуапIэр плгъэгъугъэ кыкIэ-щхэу, кыкIэткIоу зэрэщытыгъэр. Ащ емылгытыгъэу, тилэпэлэсэнныгъэ зэфэ-дагъ. ТызэрэшIэщытыгъ, а зы зэнэкъокъу-хэм тахэлажьэщытыгъ. Дышъэ медалэу ащ илэм фэдиз къэсхынэу сыфэягъ 2004-рэ илгъэсым Афин Олимпиадэм сызэкIом. Ащ тlу илагъ ащыгъум, сэри ятIонэрэр къэсхы сшIоигъоу яцэнэрэ сыхъугъ. Сыгу ефэхыгъагъ ащыгъум.

— *Олимпиадэм яцэнэрэ чIыпIэм нахь нэшIукIэ щеплгъыхэу зэхэсхыгъ. ЯтIонэрэр мэгъы апэрэ зэрэмыхъугъэм фэшI, яцэнэрэр мэгъушIо хагъэунэфы-кIырэ чIыпIэ кыызэрэдихыгъэм пае. Дегъаиштэрэп мы гъунысэм, ара?*

— Сэ сыгушIуагъэп. Апэрэ сызщы-мышъугъэ зэнэкъокъур сэргIэ хъаулуй. Сыхэмылэжъагъэми нахьышIугъэу сэлъы-тэ. Спортым апэрэ ущыхъун фай. НэмыкI сэргIэ щылэп. «Сыд фэдэ медала къэпхыгъэхэр?» аломэ, апэрэхэм анэмыкI къэспчъырэп.

— *Сыд фэдиза адэ уилэр?*

— Зы олимпийскэ дышъэ медаль, дунаим ичемпионат иеу зы, Европэм ичемпионат идышъэ медаль 12, дунаим ирекорд згъэуцугъэу дышъэ медалитlу.

— *О кыдэпхыгъэ олимпийскэ медалыр ащыгъум АдыгеимкIэ яцэнэрэу ыцтыгъ, зэрэсиIэ-рэмкIэ. Невзоровымрэ Чыр-жынымырэ аууж оры къэзыхыгъэгъэр.*

— Чыржыныр Къалмыкъ Республикэм икIи Олимпиадэм кIогъагъ, ау, тэрэз, ари Адыгеим щыщ, ау ащ имедалъ зэрыкIыгъэ шьолпырыр ары зылытэрэр. Арышъ, сэсиер ятIонэрэ АдыгеимкIэ, Невзоровымэ юуж илгъэ 24-рэ тешлагъэу кыдэсхыгъ.

— *Теклоныгъэр кыызэрэпхыгъэ кIэрахъор кыпфэнагъа?*

— Урысыем идышъэ кIэрахъокIэ ащ еджагъэх, ау сыгу хэкIы нахь мышIэми, лашэр щылэжьэп.

— *Тыдэ хъугъа?*

— КIэрахъор улэшыгъэ дзэм иехэм ащыщыгъ, Темыр-Кавказ дзэ къулыкIоу Ростов шылэм имылыкIоу щытыгъ. Дзэм сыкыизхэкIыжым кIэрахъор стыжынынэу кыысалуагъ. Сялгъулгъ республикэм кыыфагъэнэнэу, ау адагъэп. Нэужым зэрэ-зэхэсхыгъэмкIэ, ар агъэкIодыжыгъ.

— *Ар уие шьыпкъэу, уиунаеу сиIошIыгъагъ.*

— Хъау, сиIэп сэ лашэ сиеу.

— *ЩэрыуакIо спортсменхэм яIэн фитыба Iашэ?*

— СпортымкIэ мастерыцIэ силэшъ, къэсщэфын сыфит кIэрахъуи шхончи. Ау ахэр зыщыпIыгъын фаер а пшъэры-лгъыр зыгъэцэкIэнэу фитыныгъэ зилэ щэрыуапIэхэр ары. Сиунэ изгъэлгъын сыфитэп.

— *СызреджагъэмкIэ, Сидней ыцIэгъэ щэрыуакIохэм ащыцэу о зыр ары Урысыем кыыщы-дагъэкIыгъэ кIэрахъо зыIыгъы-гъэр.*

— Ары зэрэщытыгъэр. КIэрэхъо дэгъугъ, «ХР – 79» ыцIагъэр, кыкIырэр къэзыгупшысыгъэхэ IэшэшIхэу Хайду-ровымрэ Разореновымрэ алькыуацIэхэр кыызэрежьэрэ хъарыфхэр ары. Анахь спорт кIэрэхъо бэлахъэу дунаим щалытэрэр Италием кыыщашырэ «Пар-дини» зыцIэхэр ары. А компанием илгъыкIохэр кыисэкIуапIэщытыгъэх ыкIи кыысэупчIыщытыгъэх — «мышь фэдэ кIэ-рахъо кыдэдгъэкIыным пае лиценzie сыдэуцтэу кыдэтхышъуцта?» Ау тэ тикъэралыгъо ащ фэдэ зээгъыныгъэ ышIыныр ихабзэп, кIэрахъом изэхэтыкIэ шъэфыгъэ. Непэ Тульскэ заводым а кIэрахъор кыдидгъэкIыжырэп, ау «ХР-м» изэхэгъэуцукIохэм ялоф якIэлэеджакIо лгъыгъэкIотагъ, ащ «Соратник» ыцIэу кыдидгъэкIыгъ. Дзеп, тищэрыуапIэ пае заулэ къэтщэфыгъ. Къэзышырэ кIалэр синэлуас, сицIэджэгъу, сыфытеошъ, сишIоигъоныгъэхэр есэлэх, ащ елыты-гъэу лашэр къегъэхъазыры.

— *Джы мары ныбжьыкIэхэр огъасэх. Мы кIэрахъор ара зэрэохэрэр?*

— Ары, тыуплгъэкIугъахэу щыт. Зы пшъэшэ чан сиI. Хъаджджэрые Бэл ыцIэр, илгъэ 16 ыныбжъ. Илгъэ хъугъэ нылэп зызыгъасэрэр, ау Iэлэлэсэнныгъэ-шхо хэлъ, мыгъэ Урысыем ичемпиона-титlумэ тахэлэжьхэнэу зытэгъэхъазыры.

— *Олимпиадэм кыыщыпхыгъэ теклоныгъэр уишгъэхэгъусэу Риммэ фэгъэгъышIагъ. Уна-гъом илэнылэгъу спортсменым-кIэ сыд мэхъана илэр?*

— Риммэ фэдэ бзылфыгъэ дунаим тетэп. Ары тиунагъо итыгъэри имазэри. Тиухъумаку, тикIэлэегъадж, тиврач, типщэрыхъакIу. ЗэкIэ ары зыпшъэ дэ-лгъыр. Уибын уфэрэхъатын фай зэнэ-къокъухэм уахэлажьэ хъумэ. Сэ сы-рэхъатыным пае сишъхэгъусэу зэкIэ ылгъэкIырэр ышIагъ.

— *КIэлищ уиI. Ахэм ащыцэу тlумэ уигъогу кыыхахыгъ, ора языIуагъэр?*

— Зэ нэмыIэми сателункIэу, спортым хэхъанхэ фаеу ясуагъэп. ЗэцIыкIухэм апкышъол апсыхъаным пае зы секция горэм клонхэ фэягъ. СикIэлэ нахьыжъэу Максим апэрэ шъхэгъусэу силагъэм ий, пыхъэгъагъ спортым, щэрыонымкIэ ма-стерыцIэр кыдихыгъ, гъэхъагъэхэри ышIыщытыгъэх, ау музыкэм дихьыхыгъ. Орэдхэр етхых, къелох, рок-орэдыIо куп

зехищагъ. Вадим компью-терхэм апыл, програм-мист. Александр илгъэ 14-м щэрыоныр шлогъэ-шлэгъон хъугъэ, илгъэ-ситIукIэ Европэм имеда-литф кыыхыгъ.

— *Ятэрэ ыкIорэ зы зэнэкъокъухэм шгуазэдыхэлажьэу хъуцтыгъ. Сыдэу-цтэу шгузэнео-цтыгъа?*

— Тlуми зы гухэлъ тилагъ. Олимпиадэм ты-зэдэкIонэу. Ау кыддэ-хъугъэп. Урысые чемпио-натхэм якIэу зэнэкъо-къухэм тlуми тазэдыхэ-лажьэу кыыхэкIыгъ. Сашэ теклоныгъэр кыдихыгъагъ, сэ яцэнэрэ сыхъугъагъ. Ар дэгъу. Сыгу къеуагъэп. КIэлэегъаджэр зылэпэлэсэр ыгъэсагъэр ежым нахь дэгъу зыхъукIэ ары. Алек-сандр Алифиренкэм Европэм изэнэ-къокъухэм дышъэ медали 7 къащыди-хыгъ.

— *Сыда непэ ащ узэрэщыгъы-рэр?*

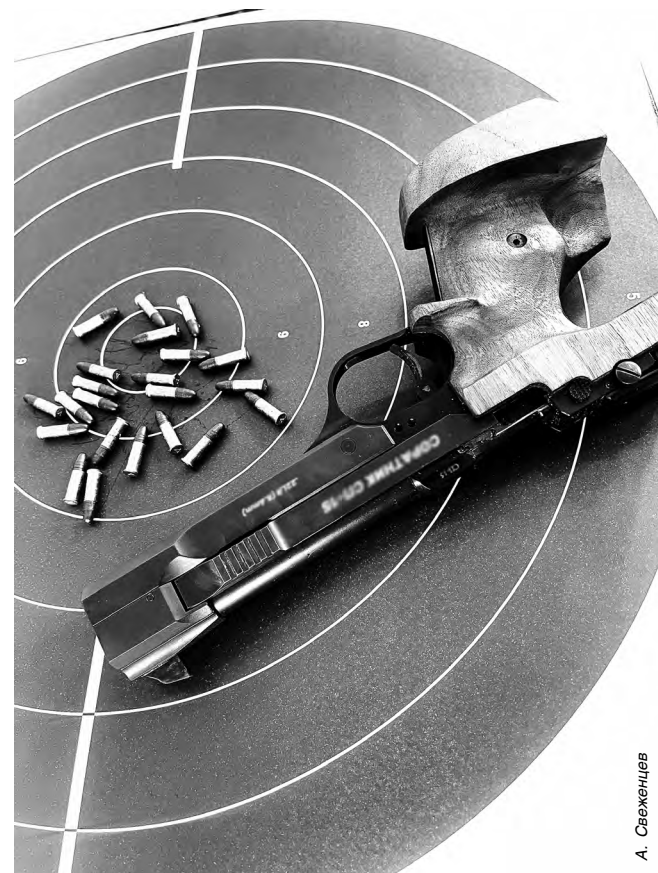
— Сыгу къео, ау къэслон фай, Сашэ спортым хэкIыжынынэу унашъо ышIыгъ. Иунагъо ыIыгъыным пае нэмыкI лгъэны-къом зыфигъэзагъ. ОшIэба аужырэ зэхъокIыныгъэхэр. Тиспортсменхэр Европэ, Дунэе зэнэкъокъухэм джы ахэ-лэжьэнхэ фитхэп.

— *Мы уицIэр къэстынэу сло-цтыгъ. Къегъэжыагъэ хъу-гъэшъ, къэслон. Мары, Париж ыцIоцт Олимпиадэм кIохэмэ, Урысыем икIыцт спортсменхэм къэралыгъо бы-ракIи алэтын фитхэп, гимны-ри кырагъэIоцтэп. Ащ фэдэ зэнэкъокъухэм ахэлэжьэнхэ фаеха, фэмыеха?*

— УпчIэр кыны. Сэрмэ клонэу шы-тыгъэр — ауцтэу сыхэлажьэщытыгъэп. Сикъэралыгъо пае сыхэлажьэ, ар къэ-сэгъэлагъо, ащ ибыракъ сымылэтыцтмэ, сыда сыкIэлэцIэщыт? Хэта узэнэкъо-къуцтри? А кытпэуцужырэ купыр ара? Кызгурэлэ зэкIэ, спортсменым игъашIэ кIако, ау зыпшэIэн фае. Джыри пшIэцтэп кыызэрэчIэкIыжыщытыр зэкIэ. Уихэгъэ-гу уготын фае.

— *ТыщыцэдэгъуицIэрэ спорт-щэрыонIэ комплексыр 2018-рэ илгъэсым кыызэлэуахыгъ. Жъым зыщыбгъасэ зэхъум, бэрэ мыщ фэдэ ухъазырыпIэ укIэ-лгъэIугъ, укIэхъопсыгъ, мыщ фэдэ ыцIэ зыхъукIэ, унасы-нышIоу зыплгъытэжынынэу пIоцтыгъэ? Урыза?*

— Илгъэ 18 сехагъ мы хъугъэ-шлэ-гъэм. Адыгэ Республикэм и Правитель-ствэ ишIуагъэкIэ мы щэрыуапIэр тилэ хъугъэ. Плышъхъэу тилэгъэ ТхьакIушынэ Аслъан ригъажыи, непэ тилэшъхъэтет Къумпыл Мурат лгъыгъэкIуати, ахэм Урысыем спортымкIэ министрэщытыгъэу Виталий Мутко къадыригъашти, мыщ фэдэ ухъазырыпIэ кытфашIыгъ. Темыр, Къыблэ Кавказ шьолпырхэм мыщ фэдэ зэтэгъэпсыхъэгъэ спорт псэуалгъэ ары-тэп. Нэбгыри 110-рэ а зы уахътэм щызэнэкъокъун альэкIынэу ухъазырыпIэр зэтэгъэпсыхъагъ.

А. Свешенцев

— *Адэ сыда зэнэкъокъу инхэр зыкIыщымыкIохэрэр?*

— КыызыэлэуахыкIэм апэрэ илгъэси-щым зэхэтцагъ Урысыем игъэтхэ ыкIи ибжыхъэ чемпионатхэр, ныбжьыкIэ джэгунхэри тилагъэх. Мы еджапIэр кыызы-зэлутэхым, щэрыонымкIэ Урысыем и Союз ипашъу тетыгъэ Владимир Лиси-ным электроннэ псагъэхэр шлухъафтынэу кытфашIыгъагъ. Осышхо къесыгъэу, зы гъэ горэм, шъори къэшъошIэжынын фае, унэм икIэгъэкIон пкъэуэхэр ыгъэфы-кIогъагъ. Ар зыхъугъэм юуж мазэкIэ зэнэкъокъухэр зэхэтщэнхэу щытыгъ. Чемпионатыр Казань агъэкощыгъагъ, ау ащи имызакъоу, джа электроннэ псагъэхэр тлахыжыгъэх. Кыызгурелорэп, сыдэуцтэу шлухъафтын зыфэпIуагъэр пштэжыщыта? Джы зэрэхъурэмкIэ, ащ фэдэ Iэмэ-псымэхэр тилэпышъ, зэнэ-къокъу инхэр тигъэсапIэ щызэхэтщэнхэ тлгъэкIырэп. ТхылыпIэ псагъэу тэ дгъэ-федэхэрэр кырадзэхэрэп.

— *Сыд хэкIыпIа фэлгъэгъурэр?*

— Къэпщэфын фай. ЛгъапIэу кы-дэкIыщт, ау ар зэ къэпщэфынышъ, мылгъу дэгъу хэлпхъанышъ, нэужым укIэгъушIуэ, Урысые мэхъанэ зилэ зэнэкъокъухэр зэхэпщэщытх. Кыблэ шьолпырхэм ящэрыуакIохэм яухъазы-рыпIэуи тикомплекc тшIынэу тыфай. ТищыкIагъэр джа кыызфэслогъэ элетрон-нэ псагъэхэр, кIэрахъохэр, щэхэр. Ахэм тафэныкIу.

— *Сыдигъуа «сынасынышIу, зэкIэ згъотыгъэ, сыраз» зыпIо-цтыр?*

— КыысIуагъэба, апэрэ чIыпIэм сышымытмэ, сытекIуагъэу сыдигъуи слъытагъэп. Мыщ фэдиным тызфэлэгъэ ухъазырыпIэм ищыкIагъэр зэкIэ Iэклэ-лгъын фае. Ауцтэу сынасынышIу, унэгъо дахэ, ныбджэгъухэр сиIэх, шлу слгъэгъу-рэ Iофым сыпыл, ныбжьыкIэхэр сэ-гъасэх. ЗэкIэ дэгъу. Алифиренкэ лIахъор лгъыкIотагъ, кIэлищ сиI, ахэми кIэлэхэр къафэхъугъэх. Сэ слгъэуацIэр Окоро-ков, ау сянэкIэ сятэжъ зыфаер фэз-гъэцэкIагъ. Ащ пхъуипIл илагъ, Алифи-ренкэ лгъэуацIэр мыкIодыным пае ар сштагъэ. Илгъэ 33-рэ ащыгъум сыныб-жыгъ.

— *Джыри зэ сыпфэгъушIо. СпортщэрыуапIэри узэрэфаеу зэтэгъэжыгъэпсыхъажынынэу, дунаир зтеуцожынышIу, джа бгъасэрэ спортсменхэр олим-пийскэ чемпион хъунхэу пфэ-сIо.*

— ТренерымкIэ джар зэкIэмэ анахь лгъапI. Ыгъасэрэм итекIоныгъэ ащ итын лгъапI.

Унагъом и Илээс

Лъэшкыым Ылгъапс

Урысые зэнэкьокъоу «Илээсым иунагъу» зыфилоу илээс къэс рагъэклокырэм ишъольыр едзыгъоу гъэрэкло шылагъэм Кошхъэблэ районимклэ Хъупэ Рустамрэ ишхъэгъусэу Зарэрэ хэлажъэхи, лъэныкъоу «Унэгъо ныбжыкI» зыфилорэмклэ теклоныгъэр къафагъэшъошагъ. Мыхэр нэмыкIхэм къазэрэхэщхэрэр зэдгъэшагъ, унэгъо хабзэу ялэхэр «Адыгэ макъэм» къыфалотагъэх.

Зэнэкьокъур зызэхэщэрэ илээсым ащ нахъ зиушъом-бгъугъ, общественнэ мэхъанэ илэ хъугъэ. Унагъом ылгъапс пытэнымклэ, ныбжыкIхэм шысэшлэ афэхъунхэмклэ ащ хэлажъэхэрэм япчъагъэ нахы-бэ зэрэхъурэм ишлугъэ къэкIо.

Кошхъэблэ шыпсэурэ Хъупэ зэшхъэгъусэ ныбжыкIхэм гушылэгъу тафэхъугъ, зэнэкьокъум хэлэжъэнхэу зэрэхъугъэм-клэ ахэр ягуапэу къыддэгъош-гъэх. Урысые зэнэкьокъум хэлэжъэнхэмклэ Хъупэхэм яунагъо къэзыгъэлъэгъуагъэр цыфхэм яфэлэ-фашлэхэр афэзыгъэцкIэрэ Зэхэубытэгъэ гупчэу Кошхъэблэ районим шылар ары.

— **ТиунагъокIэ зэнэкьокъум тыхэлэжъэнхэу къызыталом, лъэшэу гуапэ тыхъугъ. Лъэныкъо зэфэшхъафхэмклэ зэнэкьокъухэм бэрэ сахэлэжъэ, ащ къыхэкIэу гумэкI сыгу кыххэгъэп. Зэнэкьокъумклэ пшъэрылгъэу шытыгъэр тиунагъокIэ гъэххэгъэу тилэхэр тыхгъэхэмклэ ыкIи видео къэгъэлъэгъонымклэ къылотыкIыгъэныр ары. Тхылхэм ягъэхъазырынкIэ Iэнылэгъу къытфэхъугъэ, ыпшъэ-кIэ зигугъу къэтшIыгъэ гупчэм илофышIэу Къыргъыш Раситэ лъэшэу тыфэраз. Нэужым уахътэ тешIагъэу «Унэгъо ныбжыкI» зыфило-рэ едзыгъомклэ теклоныгъэр къызэрэтфагъэшъошагъэр къызыталом, лъэшэу тигъэгъушIагъ, ащ кIуачIэ къытитыгъ,** — къылуагъ Рустам.

Рустам зэрэныбжыкIэм емылпытыгъэу, гъэххэгъэу илэр бэ. Кошхъэблэ гурыт еджапIэм ыуж апшъэрэ гъэсэнэгъэ зы-щызэрагъэгъотырэ мыкIэралы-гъо еджапIэу «Менеджментым-клэ Къыблэ институтыр» 2009-рэ илээсым къыуухыгъ. А илээс дэдэм МыекIопэ къэралыгъо технологическэ университетым иаспирантурэ чIэхъагъ. 2015-рэ илээсым Адыгэ къэралыгъо университетым психолог-кIэлэгъэджэ сэнэхъатымклэ гъэсэн-гъэ шызэригъэгъотыгъ. 2009 — 2011-рэ илээсхэм Гупчэ бухгалтерием иведушэ специа-листэу, 2012 — 2015-рэ илээс-хэм Кошхъэблэ районим культу-рэмклэ игъэлорышIапIэ бухгал-

Хъупэхэм яхъэрэнылэгъу

тер шхъалэу Iоф шишIагъ. 2015-рэ илээсым къыщегъэжъа-гъэу район администрацием финанс уплъэкIунымклэ игъэлорышIапIэ ипашъэу Iоф ешIэ. IофшIэнэу ыгъэцакIэрэм даклоу Рустам шIэныгъэу зэригъэгъотыгъэхэмклэ научнэ IофшIэныри зидехы. Диссертацие, статья пчъагъэхэм яавтор, научнэ про-ектхэм ыкIи конференциехэм ахэлажъэ. Илээс пчъагъэхэм щытхъу хэлъэу илофшIэн зэри-гъэцакIэрэр къэзыушыхъатырэ тын лъапIэхэр бэу къыфагъэ-шъошагъэх. Ахэр бэ мэхъух: «Илээсым ибухгалтер анахъ дэгъу» зыфилорэ дипломыр, «Профсоюзым илофшIэн чанэу зэрэхэлажъэрэм фэшI», «Обще-ственнэ IофшIэнхэм чанэу зэ-рахэлажъэрэм фэшI» адыгэ лъэпкъ культурэм ишэн-хабзэхэр къызэтегъэнэжыгъээнхэм фэлорышIэрэ IофшIэабзэхэм чанэу зэрэхэлажъагъэм фэшI щытхъу ыкIи рэзэныгъэ тхылхэр, «Му-ниципальнэ къулыкъушIэ анахъ дэгъу» зыфилорэ дипломыр, экономикэм ыкIи финанс IофшIэнымклэ гъэххэгъэхэр зэ-ришIыгъэхэм фэшI Пышхъэм и Рэзэныгъэ тхылъ къыфагъэ-шъошагъэх. Рустам обществен-нэ IофшIэнхэм чанэу ахэлажъэ. Илээс экIэлъыкIохэм АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм и НыбжыкIэ парламент хэтыгъ, Кошхъэблэ районим ичIыплэ хэдзын коммиссие ипашъэ игуадэ, профсоюзхэм я Адыгэ респуб-лика организацием ипашъэ игуадэ, Урысые политическэ партией «Единэ Россием» и Адыгэ шъольыр къутамэ хэт.

IофшIэгъухэм къызэралорэм-

клэ, Рустам ыгъэцэкIэрэ IофшIэ-ным епхыгъэу сыд фэдэрэ пшъэрылгъэ фашыгъэми, Iэпэлэ-сэнэгъэшхо хэлъэу ар зэшIуехы. Лъэныкъо зэфэшхъафхэмклэ къэгъэлъэгъон дэгъухэр илэх. Ренэу ишIэныгъэ зэрэхигъэхъ-щтым пыл, ар къеушыхъаты IэкIыб къэралыгъуабзэхэр зэрэ-зэригъашIэхэрэм. Ыныбжэ емы-лпытыгъэу зыхэт илофшIэгъухэм уасэ къыфашIы, агъэлъапIэ.

2013-рэ илээсым Рустамрэ Зарэрэ унагъо зедашIагъ. Мы мафэхэм ахэм сабыишI зедапIу, Тамерлан апэрэ классым ис, музыкэм пыл, орэд къэлоныр икIас. Элэнэ илээси 3 ыныбжэ, Дианэ мезибгъум хэт.

Сыд фэдэрэ къэралыгъуи ылгъапсэр унагъор ары. Унагъо пэпчэ зэфышIытыкIэ гъэнэфагъэ, ар зэрэлсэурэ хэбзэ цыкIу горэхэр илэх, ау тилъэпкъкIэ хэбзэ дахэу пстэуми зэдыря-хэр шапхъэ зыфэхъухэрэр унэгъо рэхъат зэгурыло-зэдэлуж-хэр ары. Унагъом мэхъанэшхо зэрилэр къагурылозэ Рустамрэ Зарэрэ зэгурылоныгъэ азыфагу илгъэу, ящытхъу арагъалоэ илээ-си 10 хъугъэу зэдэпсэху.

Зарэ илэкьокIэ Блащэпсынэ щыщ, Тхъапшъэкьохэм япхъу. Пшызэ къэралыгъо медицинэ университетыр 2014-рэ илээсым амбулаторием ипашъэ агъэ-кIуагъ. Iэпэлэсэнэгъэшхо хэлъэу илофшIэн зэригъэцакIэрэм фэшI 2019-рэ илээсым район сымэ-джэщым терапиемклэ иотделе-

ние пашъэ фашыгъ. ИшIэныгъэ-хэм ренэу ахегъахъо, врач-ге-риатр сэнэхъатри зэригъэгъо-тыгъэу ащи рэлажъэ. Гуетыны-гъэшхо ыкIи гукIэгъу хэлъэу сымаджэхэм зэрялэзэрэм фэшI ахэр лъэшэу къыфэразэх, ыцIэ дахэкIэ рало. 2022-рэ илээсым шэкIогъум къыщегъэжъагъэу Кошхъэблэ район сымэдджэщым ипашъэ игуадэзэ ипшъэрылхэр егъэцакIэх. ПшъэдэкIыжэ зы-пыл IофшIэныр бгъэцэкIэным пае гукIэгъу пхэлъын, цыфхэм гуфэбэныгъэ афыуилэн фае. Джащ фэдэ цыф Зарэ. Гъэхъа-гъэу илэхэр къэзыушыхъатырэ щытхъу тхылхэмклэ мымакIэу къыхагъэщыгъ, мы уахътэм сабый къэхъугъакIэр епIу.

— **Унагъом ишэн-хабзэу илгъым бэкIэ елгытыгъ ар зыфэдэщитыр,** — еIо Рустам. — **Сятэу Бис-лъан, сянэу Фаризет сы-зыфаицгъэ лъэгъо дахэм сытетэу сырэкIо. Хаб-зэр, бзыпхъэр, намысыр — ахэр унагъом ипкъэу-хэу шытынхэ фае.**

Лъэпкъ пстэуми та-кыыхэзыIэтыкIэу, лъы-тэныгъэ къытфазыгъэ-шIырэр хэбзэ дахэу тхэ-лгъыр ары. Ар зыщыдгъэ-гъуниш хъушIтэп, ти-унагъокIи ар тилгъубы-тылгъу тырэкIо. Къыт-кIэххъэххэрэри ащ тетэу тилгъунхэм ты-пыл. Анахъэу тикIэлэ-

цIыкIухэм ныдэлъфыб-зэр ашIэным, рыгу-щылэнхэм тыфэбэнэн фае. Ар ны-ты пстэуми типшъэрылгъэ шхъаIэ-хэм ащыщ.

Унэгъо зэгурыложэ, зэкъот бгъэпсыныр IэшIэхэп. Сабыйхэ-ри имытэкъухагъэхэу, ежъхэм ашхъэ илоф ыуж закъо имытхэу плугъэнхэр IофшIэнышхоу щыт. А зэпстэури нахыбэрэмклэ зыпшъэ ифэрэр бзылфыгъэр ары. Ащ бэ елгытыгъэр. Бзылф-фыгъэр — унагъом ыкIуачI, хъульфыгъэр — ипкъэу. Уна-гъом ис пстэуми гушылэгъу — упчIэжъэгъу ашIырэр бзылфы-гъэр ары. Джащ фэдэ Зари. Яунагъо ныбжыкIэ зэгурылоны-гъэрэ рэхъатныгъэрэ зэриллы-щтым фэгүлэ, ащкIэ ишхъэгъу-сэу Рустам лъэшэу къыкьот. Ясабыйхэм плуныгъэ тэрэз арагъэгъотыным ыуж итых.

— **Адыгэ унагъом егъа-шIи унашъо шызышIы-гъэр хъульфыгъэр ары. Ар дэгъоу къыгуырIо сишхъэгъусэ. Унагъом зэгурылоныгъэ илгыным-кIэ бзылфыгъэм ишэн бэ елгытыгъэр. Зым Iэ-нызырэр адрэм къышIтэ-жъэу шытын фае. Iоф горэ къепхъыжъагъэмэ, къыбдыригъэштэн, кIэ-гъэкьон къыпфэхъун фае. Армырмэ, узэгу-рылошIтэп, унагъуи пфэ-шIэштэп,** — еIо Рустам.

— **Зэнэкьокъум ты-хэлэжъэныр тиуна-гъокIэ къытишIокъыны-гъэп,** — еIо Зарэ. — **Сишхъэгъусэ гъэххэгъэу илэр бэ. Хъульфыгъэр сыдигъуи унагъом ылгъапс, ипкъэу. Илээси 10 хъугъэу гушIуагъуи, гукъауи зэдэтэгъошIы. Зы-парэкIи сыгу хигъэкIы-гъэп. Узэгурьлоу узэ-дэпсэумэ, унэгъо Iофыри къытишIокъынышIтэп. Унагъор нахъ ин къэс нахъ Iофыбэ къыпкъы. Ау лгъыр къыбгъотмэ, сыд фэдэрэ Iофи нахъ псынклэ къыпфэхъу. Са-быйхэм ягъэххэгъэхэм уащыгушIукIызэ ыпэкIэ улгъэкIуатэ.**

Зарэ пшы-гуащэхэм альэхэс. Ащ къызэрилуагъэмклэ, дэгъоу зэгуэрэлэх, сабыйхэр игуащэ афелыгы. Сыд фэдэрэ лъэны-къокIи нысэр ащ лъэшэу фэраз.

Зэшхъэгъусэ ныбжыкIэхэу Рустамрэ Зарэрэ унэгъо дахэ зэдэгъэпсыгъ, лъытэныгъэр, гукIэгъур къабэкIэу лъэгъо дахэ рэкIох. ШIоу щылэр ягъогогъоу, ясабыйхэм яхъяр зыдалгъэгъу-жъэу щылэнхэу тафэлъало.

KIAPЭ Фатим.

Клэлэцлыкхэр зэнэкьокъум хэлэжъэнхэ алъэклышт

Гьогу хьугъэ-шлагъэхэм шьобжхэр ахэзыхыгъэ клэлэцлыкхэм лэпылэгъу языгъэгъотырэ шлушлэ фондэу Наташа Едыкинам ыцлэ зыхьырым сурэтшыгъэхэм я VII-рэ Урысые зэнэкьокъоу «Мой папа и Я за безопасные дороги» зыфилорэр 2024-рэ илэсым шылэ мазэм и 22-м кыщегъэжъагъэу мэзэм 26-м нэс зэхещэ.

Гьогурыкломым ишапхъэхэм афэгъэхыгъэ лфотхьабзэр Хэгъэгум иухъума-кло и Мафэ ихэгъэунэфыклым кыдыхэлъытагъ.

Джащ фэдэу бзылфыгъэхэм я Дунэе мафэ ипэгъоклэу клэлэцлыкхэр сурэтшыгъэхэм я Урысые зэнэкьокъоу «Супер мама» зыфилорэр мы илэсым мэзэм и 26-м кыщегъэжъагъэу гъэтхэпэм и 26-м нэс ригъэклоклышт.

Фондым изэхэщэкло комитет кызыр-итыгъэмклэ, клэлэцлыкхэр зыхэфэрэ гьогу хьугъэ-шлагъэхэр дэгъэзыжы-гъэнхэм зэнэкьокъухэр фэлорышлэштх.

Пшэрыл шхьалэу илэхэр: гьогу-

рыкломым ишапхъэхэм ыкли щынэгъон-чъэу гьогум зэрэщызеклоштхэм клэлэ-цлыкхэр фегъэджэгъэнхэмклэ гъэсэны-гъэм иучреждениехэм ялофшлэн гъэлъэ-шыгъэныр; ящылэныгъэ кызытэнэнымклэ щынэгъончъагъэм аналэ тырагъэтыныр; шхьэклэфэныгъэ зыхэлэ зеклуаклэхэм яшапхъэхэм ны-тыхэр ыкли клэлэеджа-клохэр афэщэгъэнхэр; клэлэцлыкхэр гьогу-транспорт фыкьоныгъэхэм ялофыгъо-хэм ны-тыхэм, общественностым аналэ тырагъэдзэгъэныр, клэлэцлыкхэр ятвор-ческэ сэнатушыгъэ хэхьоныгъэ егъэшл-гъэныр.

Зигугу къэтшыгъэ зэнэкьокъухэм

www.fond-edykina.ru
new.fond-edykina.ru

Гьогу хьугъэ-шлагъэхэм шьобжхэр ахэзыхыгъэ клэлэцлыкхэм лэпылэгъу языгъэгъотырэ шлушлэ фондэу Наташа Едыкинам ыцлэ зыхьырым ригъэклоклы-рэ зэнэкьокъухэр проектэу «Со свет-тофоровой наукой по добрым дорогам детства» зыфилорэм кыдыхэлъытагъэх. **Проектым исайт:** <http://svetofor.fond-edykina.ru/index.php>

Къэбар тедзэ лфотхьагъу мафэхэм сыхьатыр 8-м кыщегъэжъагъэу 3-м нэс **телефонхэмклэ зэжъугъэшлэн шлулэ-кышт:** +79039476681, +79676401745.

Фондым исоциальнэ хьытыу-хэми ар арыжъугъотэшт:

Вконтакте: [https://vk.com/club194187549_10592](https://vk.com/club194187549?w=wall-194187549_10592)

Телеграмм: https://t.me/blagfond_edykina/9435

Одноклассникхэм: <https://ok.ru/profile/579124699862/statuses/156811043894230>

Наташа Едыкинам ыцлэ зыхьырэ шлушлэ фондэу гьогу хьугъэ-шлагъэхэм шьобжхэр ахэзыхыгъэ клэлэцлыкхэм лэпылэгъу афэхьу.

илэси 3 — 14 зыныбжхэр хэлэжъэн-хэу рагъэблагъэх. Материалхэр зыдэжъу-гъэхын шлулэкышт **электроннэ адре-сыр:** konkurs.pdd@fond-edykina.ru.

Къэбарыр нахь игъэкломыгъэу зэжъаушлэ зышлуиуагъохэр зэрыхьанхэ алъэклышт сайтхэр:

<https://new.fond-edykina.ru/konkurs-m/konkursy/1703-mp7>

«Ори сабыири зишъупхыхь»

Джа цлэр зилэ лфотхьабзэ Мыекьопэ районым ипоселкэу Туль-скэм щызэхашагъ. Клэлэцлыкхэр щынэгъончъэу автомобильклэ зе-щэгъэнхэм ар фэлорышлагъ.

Тульскэм дэт клэлэцлыкхэр ыгыплэм иавтомобиль къэу-цуплэ инспекторхэр щызэрэу-гъоигъэх, ахэм ахэтыгъ мульт-фильмэм кыыхыгъэ лыхъу-жыыр.

А чыплэм кылухьэгъэ во-дительхэм аналэ тырарагъэ-дзагъ сабыихэр зэрэщэхэ зы-хьуклэ ахэр ыкли ежхэм щынэгъончъэ бгырыпхыр е хэушъафыкыгъэ тысыплэр

кыызфагъэфедэнхэм. Джащ фэдэу къэнэфырэ пкыгъо-хэр агъэфедэнхэу зэрэщытыр лъэсрыкломхэм агу кьагъэкы-жыгъ.

Лфотхьабзэм кыдыхэлъыта-гъэу хэушъафыкыгъэ клэлэ-цлыкхэр тысыплэм фэгъэхыгъэ усэхэм ныбжыкыкэ цыкхэр кьаджагъэх. Нэужым ны-тыхэр, ныбжыкыкэ инспекторхэр ыкли мультфильмэ лыхъужыр зэ-

хэтхэу унэм кыкылынхэш клэлэ-цлыкхэр ыгыплэм кызырэклошт-хэ шлыккэхэр, машинэм кызы-щырагъэкышт чыплэр зэха-фыгъэх.

Щынэгъончъэ бгырыпхыр ыкли клэлэцлыкхэр тысыплэр зэра-гъэфедэштхэмклэ кьашъапэшт къэбарыр зэрытхэгъэ тхьапэхэр ны-ты пэпчэ ыкли нэфынэр къэзытыр пкыгъохэр сабий-хэм афагошыгъэх.

Щынэгъончъэным фагъэлорышлэшт

Шьолыр стратегическэ сессиеу «Навигация детства в Год семьи в России: приоритеты, направления и технологии деятельности» зы-филорэр Мыекьуапэ щыкыуагъ.

Зэлуклэгъум хэлэжъагъэх Адыгеим и Къэралыгъо авто-инспекция, бзылфыгъэхэм я Союз, плуныгъэ лфотхьабзэм гъэ-сэныгъэ организациехэм ялык-клохэр, ныбжыкыкэ организациеу «Движение Первых» зыфилорэм ишьолыр кьутамэ ипашэ, спорт секциехэм ятренерхэр.

Унагъор, еджаплэр ыкли со-циальнэ организациехэр зэгъу-сэхэу зэрэздэлэжъэштхэ шы-ккэхэм лфотхьабзэм щытегушы-лагъэх. Зэрэрахъуагъэмклэ, плуныгъэ лфотхьабзэм кыдыхэл-лытагъэу, гъэсэныгъэм ыкли социальнэ лэпылэгъум яорга-низациехэм ялыккхэр кьаде-лэштх.

Агъэнэфэгъэ лфотхьабзэм ащыщ кытегушылагъ Адыгеим и Къэралыгъо автоинспекция пропагандэмклэ отделым ипа-щэу, полицием иподполковникэу Бээджэжыкыкэ Мурат. Клэлэ-цлыкхэр гьогу-транспорт фыкьо-ныгъэу тишьолыр кыщыхьухэрэм ушъагъэхэу афэхьухэрэр ащ кылотыгъ. Ащ нэмыккэу инспекторым кызырэхигъэщы-гъэмклэ, зыныбжэ имыкыгъэхэм фыкьоныгъэ зыхахыгъэ хьугъэ-шлагъэхэм янахьыбэр ны-тыхэм гьогурыкломым ишапхъэхэр зэрауагъэхэм кьахэкыгъ.

Полицием илфотхьабзэм ипсалъэ кыщыхыгъэщыгъэхэм ащыщ унэгъо тематическэ зэнэкьо-

кыухэр зэхэщэгъэнхэр ыкли ахэр шлокк имылу 2024-рэ илэ-сым рагъэклоклышт лфотхьабзэ-хэм яплан хэгъэхьагъэнхэр.

**Нэклубгъор зыгъэхьазырыгъэр
ИШЬЫНЭ Сусан.**

Сурэтхэр: АР-м и Къэралыгъо автоинспекция.

Къатхэхэрэм яшлшрэ редакцием иепллык/эхэмрэ зэтемыфэнхэ альэк/ышт.